

УДК 339.7

Клименко К. В.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, klymenko_kateryna@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8295-1333>

Савостьяненко М. В.

старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, savomax@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6712-5831>

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ
ПРОЄКТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ РЕСУРСІВ МІЖНАРОДНИХ
ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Анотація. Проаналізовано тенденції залучення Україною ресурсів у сфері міжнародного фінансового співробітництва. Розглянуто напрями співробітництва між нашою країною та міжнародними фінансовими організаціями (МФО), які сприятимуть реалізації потенціалу вітчизняної економіки (бюджетна підтримка, макрофінансова, технічна допомога тощо). Досліджено окремі аспекти укладання відповідних фінансових угод щодо бюджетної підтримки, які відображають ключові завдання розвитку: удосконалення управління державними фінансами; досягнення макроекономічної стабільності та економічного зростання; боротьба з корупцією і шахрайством; сприяння реформам і покращання надання послуг у різних галузях; захист прав людини та демократичних цінностей; удосконалення системи залучення внутрішніх фінансових ресурсів і зменшення залежності від зовнішньої допомоги. Наголошено на необхідності удосконалення співробітництва України з МФО через продовження реформ у провідних сферах, посилення заходів щодо управління державними фінансами; покращання планування, залучення, використання, моніторингу та контролю процесів надання допомоги МФО з метою підвищення ефективності реалізації програм.

Ключові слова: міжнародні фінансові організації, стратегія співробітництва України з МФО, економічні реформи, механізми залучення ресурсів МФО, кредитні інструменти МФО, інноваційні механізми міжнародного фінансового співробітництва України.

Літ. 20.

Kateryna Klymenko

Ph. D. (Economics), SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, klymenko_kateryna@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8295-1333>

Maksym Savostianenko

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, savomax@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6712-5831>

**ENSURING THE EFFECTIVENESS OF PROJECTS IMPLEMENTATION
IN UKRAINE USING INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS
RESOURCES**

Abstract. The article analyzes current trends in attracting resources to Ukraine in the field of international financial cooperation. As part of the study, the authors examine the areas of cooperation between Ukraine and international financial institutions (IFIs) that will help to realize the potential of the Ukrainian economy: budget support, macrofinance assistance, technical assistance, etc. The authors analyze some aspects of concluding international financial agreements on budgetary support, which reflect the following five key development objectives: improving public finance management;

© Клименко К. В., Савостьяненко М. В., 2018

achieving macroeconomic stability and economic growth; combating corruption and fraud; promoting reforms and improving the provision of services in various sectors; protection of human rights and democratic values; improving the system of attracting domestic financial resources, and reducing dependence on external assistance. Particular attention is focused on the need to improve IFIs-Ukraine cooperation by continuing reforms in key areas, strengthening measures to manage public finances, improving planning, attracting, using, monitoring and controlling the IFIs fund use to improve the effectiveness of program implementation.

Key words: International financial institutions, strategy of IFIs-Ukraine cooperation, economic reforms, mechanisms for attracting IFIs resources, IFIs credit instruments, innovative mechanisms of international financial cooperation of Ukraine.

JEL classification: F34, H81, O19.

Клименко Е. В.

кандидат экономических наук, старший научный сотрудник отдела международных финансов и финансовой безопасности НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

Савостьяненко М. В.

старший научный сотрудник отдела международных финансов и финансовой безопасности НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ ПРОЕКТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ РЕСУРСОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ФИНАНСОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Аннотация. Проанализированы тенденции привлечения Украиной ресурсов в сфере международного финансового сотрудничества. Рассмотрены направления сотрудничества между нашей страной и международными финансовыми организациями (МФО), которые будут способствовать реализации потенциала отечественной экономики (бюджетная поддержка, макрофинансовая, техническая помощь и т. д.). Исследованы отдельные аспекты заключения соответствующих финансовых соглашений по бюджетной поддержке, отражающие ключевые задачи развития: совершенствование управления государственными финансами; достижение макроэкономической стабильности и экономического роста; борьба с коррупцией и мошенничеством; содействие реформам и улучшение предоставления услуг в различных отраслях; защита прав человека и демократических ценностей; совершенствование системы привлечения внутренних финансовых ресурсов и уменьшение зависимости от внешней помощи. Отмечена необходимость совершенствования сотрудничества Украины с МФО путем продолжения реформ в ключевых сферах, усиления мер по управлению государственными финансами; улучшения планирования, привлечения, использования, мониторинга и контроля процессов оказания помощи МФО с целью повышения эффективности реализации программ.

Ключевые слова: международные финансовые организации, стратегия сотрудничества Украины с МФО, экономические реформы, механизмы привлечения ресурсов МФО, кредитные инструменты МФО, инновационные механизмы международного финансового сотрудничества Украины.

Процеси, що супроводжують реалізацію реформ в Україні, потребують посиленої уваги щодо впорядкування, оптимізації та розвитку сфери міжнародного фінансового співробітництва. У країні протягом тривалого періоду сформовано доволі дієву логічну і послідовну систему законодавчого та нормативно-правового регулювання, що супроводжує процеси залучення, використання, контролю й моніторингу зовнішніх фінансових ресурсів, насамперед стосовно сфери співпраці з міжнародними фінансовими організаціями (МФО).

Водночас у більшості досліджень, присвячених аналізу проблематики співробітництва з МФО, порушується питання недостатньої ефективності використання залучених зовнішніх ресурсів.

Зазвичай під недостатньою ефективністю маються на увазі не математично обраховані показники й коефіцієнти, а такі непрямі показники, як низький відсоток вибірки коштів за інвестиційними проектами та програмами розвитку, велика кількість анульованих проектів (або навіть проектів, реалізація котрих не розпочалася), недосягнення запланованих цілей (соціально-економічних ефектів, покращання показників у тій чи іншій сфері реформування тощо).

Складність проведення комплексного аналізу ефективності реалізації програм і проектів МФО в Україні зумовлюється доволі обмеженим доступом до відповідної документації. До прямих першоджерел для аналізу належать результати аудиту стану використання коштів МФО, який проводиться Рахунковою палатою. Таким чином, дуже важливо розглянути питання дослідження реального стану реалізації програм і проектів МФО для розроблення рекомендацій щодо подальшої оптимізації, упорядкування, підвищення ефективності фінансування за рахунок зовнішніх фінансових ресурсів.

Проблеми співпраці України з МФО в умовах фінансової глобалізації та євроінтеграції відображено в роботах таких вітчизняних науковців, як О. Г. Білорус, Т. І. Єфименко, Я. Б. Базиліюк, О. В. Гаврилюк, В. П. Колосова, Т. М. Мельник, Г. В. Миськів, О. О. Ромодан, Г. М. Терещенко, А. Г. Цибуляк, В. В. Шемаєв [1–16] та ін.

Мета статті – дослідження стану залучення та використання позик (кредитів) МФО на реалізацію проектів економічного й соціального розвитку в нашій країні, оцінка дієвості моніторингу та контролю стану виконання проектів і використання запозичених коштів Міністерством фінансів України (далі – Мінфін).

Співробітництво з МФО є стабілізаційним чинником розв'язання багатьох проблем, зумовлених викликами нової економічної реальності. Ефективне використання відповідної ресурсної та інформаційної підтримки дає змогу підтримувати макроекономічну рівновагу, забезпечувати стабільне функціонування фінансового сектору, суб'єктів підприємництва та домогосподарств. Тому постає потреба в запровадженні якісніших підходів до правового регулювання співпраці України з МФО.

Аналіз стану використання коштів МФО в державному секторі здійснено на підставі інформаційних матеріалів звіту Рахункової палати про результати аналізу стану залучення та використання позик міжнародних фінансових організацій [17]. З'ясовано, що несвоєчасне та/або неповне використання коштів МФО призводить до гальмування проектів, продовження строків їх реалізації, в окремих випадках до анулювання виділених коштів і, як наслідок, – до неефективного використання бюджетних коштів.

У секторі *транспортної інфраструктури*, згідно з інформаційними матеріалами Мінфіну, на реалізацію проектів негативно впливали: відсутність стратегії реформування галузі; необхідність внесення змін до законодавства; тривале узгодження питань відведення земельних ділянок; сезонність проведення робіт; довгочасна підготовка тендерної документації; нестача коштів,

передбачених державним бюджетом на співфінансування заходів у відповідному році і, як наслідок, необхідність продовження строків реалізації проектів; брак коштів, необхідних для сплати ПДВ. З метою активізації використання коштів проектів у секторі транспортної інфраструктури сформовано такі пропозиції: можливість сплати ПДВ за рахунок позики, або місцевого бюджету, або коштів самого підприємства; отримання згоди землевласників та місцевої влади щодо переселення та відведення землі на етапі підготовки проектів (до набрання чинності міжнародним договором); передбачення в державному бюджеті у повному обсязі коштів для фінансування відведення землі.

В енергетичному секторі на реалізацію проектів негативно впливали: потреба в реформуванні галузі; тривале узгодження питань відведення земельних ділянок; довгочасна підготовка тендерної документації; складність технологічного процесу модернізації енергетичної системи. Для активізації виконання проектів запропоновано такі способи вирішення проблемних питань: прискорення підготовки стратегії реформування галузі; отримання згоди землевласників та місцевої влади щодо переселення й відведення землі на етапі підготовки проектів (до набрання чинності міжнародним договором).

У секторі житлово-комунального господарства (ЖКГ) головними проблемами, які стримували реалізацію проектів та негативно впливали на використання коштів були: слабка інституційна спроможність відповідального виконавця та бенефіціарів проектів; відсутність порядку відбору субпроектів і тривалий відбір потенційних бенефіціарів; довгочасна підготовка тендерної документації та низька якість останньої через брак досвіду; нестача коштів, необхідних для сплати ПДВ; відсутність підтримки субпроектів унаслідок зміни керівництва в містах-учасниках та керівництва підприємств – учасників проектів. Розроблено такі пропозиції з метою розв'язання названих проблем: розроблення та затвердження Порядку відбору потенційних бенефіціарів проектів; забезпечення їх відбору тільки на етапі підготовки (до підписання кредитних угод); проведення консультації з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) щодо можливості прямого кредитування комунальних підприємств; залучення грантових коштів для модернізації та технічного переоснащення комунальних підприємств; вирішення питання можливості сплати ПДВ за рахунок позики, місцевого бюджету або коштів самого підприємства (до набрання чинності міжнародним договором).

У соціальному секторі та секторі охорони здоров'я виконання проектів стримували: відсутність стратегії реформування сектору; невідповідність мети проектів політиці нового керівництва міністерств; потреба у внесенні змін до законодавства; слабка інституційна спроможність відповідального виконавця та бенефіціарів проектів; низька якість та незадовільні темпи підготовки тендерної документації. Для врегулювання цих питань та активізації реалізації проектів запропоновано провести реструктуризацію проектів з метою переорієнтації фінансування заходів, спрямованих на підтримку нової політики розвитку вказаних секторів.

Прикладом того, як несвоєчасне вирішення проблемних питань впливає на реалізацію проектів МФО, є ситуація з проектами “Незв'язаний фінансовий кредит – Інвестиційна частина” та “Надзвичайна кредитна програма для

відновлення України” (загальна сума двох проектів – 500 млн євро), мета яких полягає у відновленні комунальної та соціальної інфраструктури східних регіонів України. Попри важливість цих проектів та те, що закінчення строків їх виконання у грудні 2017 р., щодо першого вибірка коштів узагалі не розпочиналась, а за другим вона дорівнює лише 7,5 %.

До причин такого стану реалізації проектів належать: невизначеність координатора залучення коштів для подолання негативних наслідків воєнної агресії на Сході України, відсутність чітких критеріїв відбору проектів з урахуванням потреб регіону (порядку відбору) та належного бачення необхідних обсягів фінансування для відновлення головних інфраструктурних об'єктів у східних регіонах, а також задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб. Зазначене призводить до необґрунтованих обсягів залучення кредитних коштів МФО.

Отже, найпоширенішими проблемними питаннями, які негативно впливають на рівень вибірки коштів МФО, є:

- відсутність стратегії реформування відповідного сектору економіки (енергетичний сектор, сектор транспортної інфраструктури, соціальний сектор);
- необхідність внесення змін до законодавства (сектор ЖКГ, сектор транспортної інфраструктури, соціальний сектор);
- тривала підготовка тендерної документації (сектор ЖКГ, сектор транспортної інфраструктури, енергетичний сектор);
- довгочасне узгодження питань відведення земельних ділянок (енергетичний сектор, сектор транспортної інфраструктури);
- низька інституційна спроможність відповідального виконавця та бенефіціарів проектів (сектор ЖКГ, соціальний сектор);
- брак коштів для сплати ПДВ (сектор ЖКГ, сектор транспортної інфраструктури).

Разом із тим усі названі аспекти зводяться до незадовільної або неефективної роботи в цьому напрямі відповідальних виконавців (Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (далі – Мінрегіон), Міністерство енергетики та вугільної промисловості України (далі – Міненерговугілля), Державне агентство автомобільних доріг України (далі – Укравтодор), Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ), Міністерство соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики), органи місцевого самоврядування), а також Мінфіну, який є координатором цієї діяльності, а в окремих випадках – відповідальним виконавцем або учасником.

Після прийняття рішення про передачу функцій з формування та реалізації єдиної державної фінансової політики у сфері співробітництва з МФО і координації пов'язаної з цим роботи від Міністерства економічного розвитку і торгівлі України до Міністерства фінансів України робота в цьому напрямі була активізована. Проте ситуація насправді не покращилася, про що свідчать низький рівень вибірки коштів проектів МФО і негативна динаміка цього показника протягом 2014–2016 рр., а також низький відсоток виконання планових показників використання коштів позик МФО, у тому числі в секторальному розрізі.

Незадовільний рівень зазначених показників, у свою чергу, вказує на недостатню дієвість моніторингу стану реалізації проектів і контролю з боку

Мінфіну та відповідальних виконавців проектів МФО (далі – відповідальні виконавці).

Після затвердження постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2016 № 70 Порядку підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями (далі – Порядок 70), Мінфін не забезпечив прийняття актів щодо затвердження порядку ведення реєстру проектів економічного та соціального розвитку України та порядку проведення проектної експертизи. Відсутність такого реєстру та брак відкритого доступу до нього провокують ризики корупції.

Урядом було своєчасно прийнято концептуальні й стратегічні документи – Концепцію планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями й Стратегію залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки, які схвалені розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 20.10.2011 № 1075-р і від 11.09.2013 № 697-р (далі – Концепція та Стратегія), щодо залучення та використання ресурсів МФО на середньостроковий період.

Кошти МФО залучалися згідно з напрямками, встановленими цими документами, зокрема з відповідними обґрунтуваннями, але вчасність і повнота виконання завдань, а також досягнення визначених цілей проектів у вказані терміни та в належних обсягах не було забезпечено повною мірою. Крім того, після затвердження Порядку 70 і до сьогодні не прийнято нового стратегічного і програмного документа з питань співпраці з МФО.

На 1 липня 2017 р. портфель активних інвестиційних проектів МФО на стадії реалізації складався з 33 одиниць на загальну суму близько 3188 млн дол. США і 4893 млн євро.

З 2014 до 2016 р. залучено 2435,16 млн дол. США і 2592,0 млн євро, у тому числі від Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) – 2135,16 млн дол. США, від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) – 300 млн дол. США і 150 млн євро, від ЄІБ – 2075 млн євро, від Кредитної установи для відбудови (далі – KfW) – 367 млн євро.

Протягом аналізованого періоду тривала переорієнтація структури портфеля проектів МФО на реалізацію інвестиційних проектів для забезпечення енергоефективності та енергонезалежності, на модернізацію інфраструктури і житлово-комунального сектору. Найбільші обсяги залучених коштів спрямовувалися на розвиток і реформування енергетики та підвищення енергоефективності. Другий за обсягом залучених коштів – транспортний сектор економіки, третій – житлово-комунальний сектор.

Таким чином, у 2014–2016 рр. прийнято 11 рішень про доцільність підготовки проектів. Однак не ухвалено рішень за такими проектами, як “Основний кредит для аграрної галузі – Україна”, “Реконструкція підстанцій східної частини України” та “Будівництво Канівської ГАЕС”.

Прийняті рішення відповідають напрямкам, визначеним стратегічними документами з питань співпраці з МФО. Проте підготовка проектних доку-

ментів здійснювалась відповідальними виконавцями та ініціаторами проектів із порушеннями встановлених вимог і недоліками. Крім того, заходи на підготовчому етапі проектів проводились із затримками та в неповних обсягах.

На стадії підготовки у 2014–2016 рр. перебували 32 спільні з МБРР, ЄБРР, ЄІБ і KfW проекти. Розпочато реалізацію 23 проектів, підготовку ще трьох скасовано. Майже втричі більше від визначеного терміну проходили стадію підготовки чотири спільні з ЄБРР та ЄІБ проекти загальною вартістю 1,6 млрд євро.

На порушення затвердженого Порядку ініціювання, підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1027, Мінфін передбачав у проектах законів про бюджет на 2014–2016 роки кошти всього семи позик за відсутності рішень уряду про залучення фінансових ресурсів МФО на загальну суму 245 млн грн, а кошти позик ЄІБ, ЄБРР на реалізацію п'ятого проекту “Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг” включено Мінфіном до держбюджету на 2016 р. за відсутності необхідних рішень.

Відповідальні виконавці протягом звітного періоду вживали заходи щодо набрання чинності підписаними угодами про позики щодо 23 проектів. Однак термін набрання чинності угодами про позики з МБРР у середньому становив майже 3 міс., угодами з KfW – 9 міс., а з ЄБРР та ЄІБ – майже рік.

Незадовільний стан використання коштів МФО, як зазначалося, є результатом неефективного здійснення відповідальними виконавцями нагляду і контролю за реалізацією бенефіціарами проектів та свідчить про незадовільну роботу відповідальних виконавців (Мінрегіону, Міненерговугілля, Укравтодору, МОЗ, Мінсоцполітики, Дніпровської міської ради).

У секторі транспортної інфраструктури реалізуються вісім проектів МФО на суму 1130 млн дол. США і 1239 млн євро, з них чотири – будівництво автомобільних доріг (1010 млн дол. США і 900 млн євро), два – будівництво метрополітену в м. Дніпро (304 млн євро) та два проекти – покращання залізничного сполучення (120 млн дол. США і 55 млн євро).

Аналіз стану використання коштів проектів МФО у цьому секторі засвідчує, що за проектами, відповідальним виконавцем або учасником яких є Укравтодор, Мінфін та міська рада м. Дніпро, вибірка коштів незадовільна.

В енергетичному секторі реалізується 14 проектів на суму 878,42 млн дол. США і 2015,5 млн євро, з них 12 (378,42 млн дол. США і 2015,5 млн євро) – на підприємствах, котрі належать до сфери управління Міненерговугілля. Вибірка коштів за більшістю із зазначених проектів (7 із 12) є незадовільною.

У секторі ЖКГ виконуються шість проектів на суму 665,5 млн дол. США і 632,54 млн євро, з них відповідальним виконавцем чотирьох проектів визначено Мінрегіон, проекту муніципального водопостачання у м. Чернівці – КП “Чернівціводоканал”, а відповідального виконавця проекту “Надзвичайна кредитна програма для відновлення України” не визначено. Аналіз вибірки коштів за ними засвідчив украї незадовільне використання залучених ресурсів, зокрема за проектом “Надзвичайна кредитна програма для відновлення України” (ЄІБ, 13 травня 2015 р. – 22 грудня 2017 р.). За проектами “Програма розвитку муніципальної інфраструктури України” (ЄІБ, 3 лютого 2016 р. – 23 липня

2021 р.) та “Проект муніципального водопостачання м. Чернівці, стадія І” (KfW, 27 січня 2016 р. – 31 грудня 2018 р.) вибірка коштів взагалі не розпочиналася.

За проектами “Проект з підвищення енергоефективності у секторі централізованого теплопостачання” та “Розвиток міської інфраструктури – 2” вибірка становила 2,7 і 2,2 % (початок реалізації – 21 листопада 2014 р., завершення – 31 жовтня 2020 р., загальна сума – 665,5 млн дол. США).

Крім того, Мінрегіон спільно з Мінфіном, Мінінфраструктури, Міненергівугіллям визначений учасником проекту “Незв’язаний фінансовий кредит – Інвестиційна частина” (KfW), мета якого – інвестиції у відбудову та модернізацію інфраструктури східних регіонів України.

Попри важливість цього проекту і те, що з початку його реалізації минуло два роки (15 липня 2015 р. – 31 грудня 2017 р.), вибірку коштів так і не започатковано.

У соціальному секторі та секторі охорони здоров’я реалізуються два проекти: “Модернізація системи соціальної підтримки населення” та “Поліпшення охорони здоров’я на службі у людей” (514,73 млн дол. США), відповідальними виконавцями яких є Мінсоцполітики та МОЗ.

Аналіз показника вибірки коштів за цими проектами також свідчить про невідповідність використання доступних ресурсів термінам реалізації проектів, особливо за проектом МОЗ (4 %).

Крім того, в Україні реалізуються два проекти з метою підтримки малого та середнього підприємництва “Основний кредит для малих та середніх підприємств” (ЄІБ, 16 серпня 2015 р. – 24 грудня 2017 р.) і “Підтримка малих та середніх підприємств” (KfW, 29 грудня 2012 р. – 29 грудня 2016 р.) та один проект в аграрному секторі (“Основний кредит для аграрної галузі – Україна”, ЄІБ).

Вибірка коштів за цими проектами не розпочалася, відповідальні виконавці не визначені, водночас строки реалізації проектів завершуються.

Аналіз динаміки використання коштів МФО у 2014–2016 рр. з урахуванням доведених планових показників порівняно з фактичними даними свідчить про систематичне невиконання цих показників у кожному з названих вище секторів та, відповідно, про незадовільний рівень використання цих коштів. У 2015 і 2016 рр. плановий показник використання коштів МФО істотно зменшився проти 2014 р. і становив менше половини від запланованого. Зокрема, якщо у 2014 р. показник виконання дорівнював 70,5 %, то у 2015 і 2016 рр. – лише 47,47 і 42,44 %.

Усього за 2014–2016 рр. виконання планових показників використання коштів МФО становило 49,43 % (для порівняння: 2011 р. – 93 %, 2012 р. – 78, 2013 р. – 69 %). Найкритичніша ситуація склалася в секторі ЖКГ: відсоток виконання планового показника використання коштів щороку зменшувався і у 2016 р. становив лише 10,4 % (2014 р. – 113,9 %, 2015 р. – 33,6 %). Тенденція до зменшення спостерігалася і за проектами, відповідальним виконавцем яких є Міненергівугілля: 2014 р. – 72,7 %, 2015 р. – 64,7, 2016 р. – 55,7 %. У секторі транспортної інфраструктури показник використання коштів МФО у 2015 і 2016 рр. також погіршився: 2014 р. – 73,7 %, 2015 р. – 40, 2016 р. – 47 %. У соціальному секторі плановий показник хоч і збільшився у 2016 р. проти попереднього року (43,5 %), але це пов’язано з вкрай низьким відсотком у 2015 р. (12,7 %).

Протягом 2014–2016 рр. завершено реалізацію дев'яти проектів МФО на суму 1380,5 млн дол. США, з них використано 1277,49 млн дол. (92,5 %) доступних ресурсів.

Наслідком анулювання 103,1 млн дол. США (на час проведення аналізу – понад 2,5 млрд грн) через незадовільну роботу відповідальних виконавців є невикористання дешевих ресурсів для реформування відповідного сектору економіки, в окремих випадках – недосягнення мети проекту та неефективне використання бюджетних коштів.

Приклад неефективної діяльності – результати проекту “Модернізація державних фінансів”, за яким використано 3,9 млн дол. США, а анульовано 46,1 млн дол. США. Неефективно використана сума бюджетних коштів через сплату одноразової комісії за відкриття позики становила 125 тис. дол. США (більш як 3 млн грн).

За результатами аналізу матеріалів Рахункової палати, можна виокремити такі рекомендації:

- на рівні Кабінету Міністрів України розглянути питання доцільності розроблення та затвердження нової стратегії з питань співробітництва з МФО;
- Мінфіну забезпечити прийняття порядку ведення реєстру проектів економічного та соціального розвитку України, що підтримуються МФО;
- Мінфіну та відповідальним виконавцям проектів МФО проаналізувати причини й проблемні питання, що спричиняють затримки у підготовці та реалізації спільних проектів економічного та соціального розвитку України, надати пропозиції щодо удосконалення чинних актів законодавства;
- розглянути питання щодо стану співробітництва з МФО з урахуванням проведеного аналізу і виявлених проблем, у тому числі в діяльності відповідальних виконавців; вжити дієвих заходів для реального поліпшення стану реалізації відповідних проектів;
- Мінфіну розглянути за результатами аналізу причин затримок у підготовці та реалізації проектів МФО доцільність внесення зміни та/або доповнень до нормативних актів;
- вивчити питання доцільності посилення інституційної спроможності самостійного структурного підрозділу, до повноважень якого належить координація роботи, пов'язаної з ініціюванням, підготовкою та реалізацією проектів економічного й соціального розвитку України, що підтримуються МФО [17].

Не менш важливим є оновлення Стратегії партнерства України з ЄБРР до 2020 року з метою усунення “вузьких місць” реформ і, отже, сприяння в досягненні нашою країною успіхів у реалізації амбітної програми економічних реформ та інтеграції з ЄС, зважаючи на Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Стратегію сталого розвитку “Україна-2020”, які ґрунтуються на завданнях забезпечення стійкого й динамічного економічного зростання. Стратегія партнерства України з ЄБРР протягом наступного короткострокового періоду має зосередитись на підтримці: стабілізації банківського сектору й цільового фінансування, агробізнесу та інфраструктури, що доповнюватиметься підтримкою двох міжсекторних тем, пов'язаних із поліпшенням бізнес-середовища і підвищенням енергоефективності тощо.

В умовах швидкого динамічного розвитку партнерських відносин України з ЄІБ констатується відсутність стратегічного документа стосовно двосторонніх партнерських відносин. Водночас актуальна Стратегія залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки не визначає цільових пріоритетів співпраці з банком [18].

Тому для забезпечення ефективного розвитку взаємного співробітництва варто в найкоротші терміни ухвалити скоординовану виважену та узгоджену сторонами Стратегію діяльності ЄІБ в Україні на середньострокову перспективу, яка би передбачала пріоритетні напрями діяльності та операційні цілі.

Крім того, автори наголошують на необхідності вдосконалення співпраці з МФО шляхом внесення змін до законодавчого та нормативно-правового регулювання:

- ухвалення змін до Закону України “Про міжнародні договори України” [19], а саме приведення його норм у відповідність зі ст. 15 Бюджетного кодексу України, завдяки чому буде скорочено термін і спрощено процедуру розроблення та укладення кредитних угод та підвищено ефективність державного управління;
- запровадження електронного документообігу між заявниками, котрі ініціюють або готують проект, та Мінфіном, включаючи можливість офіційного подання документів на розгляд до Мінфіну в електронній формі;
- прийняття Закону України “Про міжнародну технічну допомогу”, який визначав би порядок її залучення та використання, зокрема особливості здійснення програм та проектів, з огляду на цілі, принципи та положення вітчизняного законодавства та міжнародних договорів України. Основна мета закону полягала б у залученні фінансових ресурсів у іноземній та національній валюті, запозиченні та обміну досвідом для подальшого розвитку відносин у цій сфері;
- внесення змін до Порядку підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями, в частині оптимізації процедур, скорочення часу та кількості необхідних документів для започаткування проекту й початку переговорів із МФО [20].

Список використаних джерел

1. Білорус О. Г. Постіндустріальна корпоративна глобалізація та гіперфінансіалізація процесів економічного відтворення. *Фінанси України*. 2015. № 9. С. 7–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_9_3.
2. Білорус О. Г. Структурна трансформація глобального капіталу та гіперфінансіалізація відтворювальних процесів. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 7–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_1_3.
3. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко ; ДННУ “Акад. фінан. управління”. Київ, 2015. 496 с.
4. Єфименко Т. І. Фіскальна та монетарна безпека національної економіки. Київ : ДННУ “Акад. фінан. управління”, 2016. 447 с.

5. Актуальні проблеми розвитку системи управління державними фінансами: євроінтеграційний контекст / за ред. Т. І. Єфименко ; ДННУ "Акад. фін. управління". Київ, 2016. 496 с.
6. *Базиліук Я. Б.* Пріоритетні напрями підвищення результативності співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 54–66. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=680&lang=uk.
7. *Гаврилук О. В.* Глобальна інфраструктура: політика versus економіка. *Фінанси України*. 2017. № 10. С. 63–85. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4460&lang=uk.
8. *Колосова В. П.* Планування видатків державного бюджету для реалізації інвестиційних програм, що кредитуються міжнародними інституціями. *Фінанси України*. 2015. № 2. С. 27–38. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4181&lang=uk.
9. *Колосова В. П.* Інституціональні чинники та наслідки реформування міжнародних фінансових організацій. *Фінанси України*. 2015. № 10. С. 32–52. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4247&lang=uk.
10. *Колосова В. П., Іванова І. М.* Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. *Фінанси України*. 2014. № 11. С. 33–47. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4158&lang=uk.
11. *Колосова В. П.* Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії. *Економіка України*. 2016. № 12. С. 61–71.
12. *Мельник Т.* Зовнішньоекономічний сектор України: реалії та перспективи. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2016. № 4. С. 38–55.
13. *Миськів Г. В.* Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України. *Фінансовий простір*. 2015. № 2. С. 48–53.
14. *Терещенко Г. М., Капленко О. І., Северіна Х. І.* Проблеми та перспективи залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій. *Наукові праці НДФІ*. 2017. № 3. С. 111–119.
15. *Цибуляк А. Г.* Фінансування екологічних програм міжнародними організаціями в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 8. С. 32–35.
16. *Шемаєв В. В., Ромодан О. О.* Оцінка фінансової ефективності інвестиційних проєктів, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями. *Фінанси України*. 2014. № 5. С. 96–105. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4103&lang=uk.
17. Звіт про результати аналізу стану залучення та використання позик міжнародних фінансових організацій : затв. рішенням Рахункової палати від 27.09.2017 № 19-7. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753343/Zvit_19-7_2017.pdf?subportal=main.
18. Стратегія залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки : затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.09.2016 № 697-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/697-2013-%D1%80>.
19. Про міжнародні договори України : закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.
20. Порядок підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проєктів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2016 № 70. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/70-2016-%D0%BF>.

References

1. Bilorus, O. H. (2015). Postindustrial corporate globalization and hyperfinancialisation of economic reproduction processes. *Finance of Ukraine*, 9, 7–18. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_9_3 [in Ukrainian].

2. Bilorus, O. H. (2016). Structural transformation of the global capital and hiperfinancialization of reproduction processes. *Finance of Ukraine*, 1, 7–19. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_1_3 [in Ukrainian].
3. Bilorus, O. H., Iefymenko T. I. (Eds.). (2015). *Financial globalization and European integration*. Kyiv: DNNU “Akademiia finansovoho upravlinnia” [in Ukrainian].
4. Iefymenko, T. I. (2016). *Fiscal and monetary security of the national economy*. Kyiv: DNNU “Akademiia finansovoho upravlinnia” [in Ukrainian].
5. Iefymenko, T. I. (Ed.). (2016). *Actual problems of development of the public finance management system: European integration context*. Kyiv: DNNU “Akademiia finansovoho upravlinnia” [in Ukrainian].
6. Bazyliuk, Ya. B. (2014). Priorities of increasing the effectiveness of Ukraine’s cooperation with international financial institutions. *Finance of Ukraine*, 1, 54–66. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=680&lang=uk [in Ukrainian].
7. Havryliuk, O. V. (2017). Global infrastructure: policy versus economics. *Finance of Ukraine*, 10, 63–85. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4460&lang=uk [in Ukrainian].
8. Kolosova, V. P. (2015). State budget expenditures planning for implementation of investment programs credited by international organizations. *Finance of Ukraine*, 2, 27–38. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4181&lang=uk [in Ukrainian].
9. Kolosova, V. P. (2015). Institutional factors and consequences of reformation of international financial organizations. *Finance of Ukraine*, 10, 32–52. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4247&lang=uk [in Ukrainian].
10. Kolosova, V. P., Ivanova, I. M. (2014). Ukraine cooperation with international financial organizations: analysis of extension and prospects. *Finance of Ukraine*, 11, 33–47. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4158&lang=uk [in Ukrainian].
11. Kolosova, V. P. (2016). Influence of international financial organizations on country’s economic development: theoretical questions. *Economy of Ukraine*, 12, 61–71 [in Ukrainian].
12. Mel’nyk, T. (2016). Foreign economic sector of Ukraine: realities and prospects. *Herald of Kyiv national university of trade and economics*, 4, 38–55 [in Ukrainian].
13. My’s’kiv, H. V. (2015). The credits from international financial organizations in Ukraine economy. *Financial space*, 2, 48–53 [in Ukrainian].
14. Tereshhenko, H. M., Kaplenko, O. I. & Severina, Kh. I. (2017). Problems and prospects of attracting financial resources of MFIs. *RFI Scientific Papers*, 3, 111–119 [in Ukrainian].
15. Cy`bulyak, A. H. (2016). Financing environmental programs by international organizations in Ukraine. *Investments: practice and experience*, 8, 32–35 [in Ukrainian].
16. Shemaiev, V. V., Romodan, O. O. (2014). Financial efficiency evaluation of the investment projects, supported by international financial institutions. *Finance of Ukraine*, 5, 96–105. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4103&lang=uk [in Ukrainian].
17. Accounting Chamber of Ukraine. (2017). *Report on the results of the analysis of the state of attracting and using loans of international financial organizations* (Decree No. 19-7, September 27). Retrieved from http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753343/Zvit_19-7_2017.pdf?subportal=main [in Ukrainian].
18. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016). *Strategy for attracting, using and monitoring international technical assistance and cooperation with international financial organizations for 2013–2016* (Decree No. 697-p, September 11). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/697-2013-%D1%80> [in Ukrainian].
19. Verkhovna Rada of Ukraine. (2004). *About international treaties of Ukraine* (Act No. 1906-IV, June 29). Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> [in Ukrainian].
20. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016). *Procedure for preparation, implementation, monitoring and completion of projects of economic and social development of Ukraine, supported by international financial organizations* (Decree No. 70, January 27). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/70-2016-%D0%BF> [in Ukrainian].